

การใช้โวหารภาพพจน์

นางสุทิน สุทธิเจริญ

การใช้โวหารภาพพจน์

**ภาพพจน์ คือ ถ้อยคำเปรียบเทียบกับ
ที่ทำให้เห็นภาพ มีหลายวิธี ดังนี้**

**อุปมา (simile) คือ การเปรียบว่าสิ่ง
หนึ่ง เหมือนกับอีกสิ่งหนึ่งโดยมี
คำเชื่อม เชื่อมได้แก่ **เหมือน ดัง**
ดุษเปรียบ ประหนึ่ง ราว เพียง
พ่าง วย ครุวนา เป็นต้น**

ความงามภาษา

ข้อความ ๑ / เหมือน , ดั่ง , ดุจ ฯลฯ / ข้อความ ๒

ตัวอย่าง เสียเจ้า ราว ราวมนี่รุ่ง

จุดหมายในใจดับไปแล้วเพราะเธอทำลาย

เหมือน ไฟตกน้ำลงไป

ไร้ประโยชน์ผ่านไป คล้ายดั่ง สายน้ำไหลจาก

ไกลแล้วไม่ลืมคำสัญญา

อุปลักษณ์ (metaphor)

คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดย
ไม่ใช้คำเชื่อม แต่มักใช้กริยา เป็น กับ คือ
โครงสร้าง

๑ ข้อความ ๑ + เป็น / คือ + ข้อความ

ตัวอย่าง ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยาชูกำลัง

๒ ข้อความ ๑ + ข้อความ ๒

ตัวอย่าง เพชรน้ำค้างค่างหล่นบนพรมหญ้า

- หากว่าเธอคือฟ้า ฉันคือทะเล
จะเปรียบทะเลถึงความมั่นคง
หากแผ่นฟ้าเป็นรักที่ซื่อตรงทุก ๆ สิ่งจะคง
นิรันดร์ คงจะมีแต่เธอเท่านั้น ก็เธอคือ
ดวงตะวันที่ฉันนั้นมีอยู่เต็มหัวใจ
เธอไม่ต้องนวลอย่างดวงจันทร์ และตัวฉัน
ไม่ใช่ดวงตะวันฉาย เธอคือลมหายใจ
เธอคือทุกอย่าง หวังอีกครั้งคงยังไม่สาย
ที่หวังเป็นทราย น้องเป็นทะเล
แม้มฝนคลื่นลมเกร
ทรายกับทะเลไม่เคยจากกัน

ข้อควรระวัง

- อุปลักษณะณ์เป็นการเปรียบเทียบ ใช้คำว่า
เป็น / คือ

เป็น
(มีเปรียบเทียบ)

**ความรักเป็นประกาย
สดใสในใจมนุษย์**

ไม่เป็น

**ความรักเป็นความ
ต้องการขั้นพื้นฐาน
ของมนุษย์**

อติพจน์ (hyperbole)

- คือ การเปรียบเทียบที่ **เกินความจริง**
ตัวอย่าง
  - เก็บเอาวันและคืนที่ดีไว้ เก็บเอาเดือนและดาวดวงนั้นที่เธอฝันใฝ่มาให้เธอ
  - ไม่อยากร้องไห้ให้ใครเห็น กลัวจะเป็นเช่นอุทกภัย
  - น้ำตาทุกหยดเหมือนกรดทำลาย ทุกสิ่งพินาศไปทั่วทั้งโลกา

สัทพจน์ (onomatopoeia)

- คือ การใช้คำเลียนเสียง สีเสียง และ อากัปกริยา ตัวอย่าง -
  - หิ่งห้อยนับร้อยนับพัน ส่องแสง ระยิบระยับกัน สว่างไสวไปทั้งต้นลำพู
  - ไม้ซอ อ้อเอียดเบียด ออด ลมลอดไล่เลี้ยวเรียวไผ่
  - ออดแอดแอดออดยอดไกว แพใบไผ่น้ำลำคลอง

บุคลาธิษฐาน (personification)

คือ การสมมติให้สิ่งที่ไม่ใช่คนทำอาการ
ของคนหรือ การสมมติให้สิ่งไม่มีชีวิตเกิด
มีชีวิตขึ้นมา เรียกบุคคลวัตติ หรือ บุคคล
สมมุติ ก็ได้ ตัวอย่าง

- ฟ้า ฟ้า**ชวน**หมุดาว **บอก**กับเดือนแล้ว
เดือนตะวัน **เหนื่อย**ใหม่ฟ้าคอยหวังจันทร์
เหนื่อยกันพักลงคงดี
- น้ำมา**หลง**คารมอะไรกับปลารูปหล่อ
- โฉ้ฟ้ามา**หลง**อะไรกับนกตัวเดียว

ปฏิกษาคภย์ (paradox)

คือ การกล่าวในสิ่งทีขัดแย้งกัน
หรือตรงกันข้าม

ตัวอย่าง

- วันทีมีแดดหนาว คลั่งกระโไอ
เมฆขาวครึ้มคลี
- รักยาวให้บั้นรักสั้นให้ต่อ

การใช้อักษร

อักษร คือ คำที่พยางค์แรกกับ
พยางค์ที่สองใช้พยัญชนะต้น
เดียวกัน และสระของพยางค์แรก
เป็นสระ /อะ/ เช่น ยะยิม , ะริก ,
กะถัง

บงเนื้อก็เนื้อเต้น

พิศเส้นสรีรว

ท้าวร่างและหังตัว

ก็ะริกะริวไหว

การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ คือ คำที่มี
ความหมายอย่างหนึ่งแต่
นำไปใช้แทนความหมายอีก
อย่างหนึ่ง
เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงคำ
นั้นๆ โดยตรง

ตัวอย่าง สัญลักษณ์ที่พบบ่อย

สิ่งแทน	ความหมายของสัญลักษณ์
กา	ชนชั้นต่ำ , โพร
หงส์	ชนชั้นสูง , ผู้ดี
นกพิราบ	เสรีภาพ
แก้ว	สิ่งที่ดีงาม
ดอกไม้	ผู้หญิง
แมลงผู้	ผู้ชาย
สีน้ำตาล	ความแห้งแล้ง

ตัวอย่าง สัญลักษณ์ที่พบบ่อย

ตัวอย่าง

ชีวิตเป็นกีฬาเกิดมาเพื่อ
แข่งขัน บ้างจะไปสู่ก่อนเมฆ
บ้างอยากสู่ตะวัน

การเล่นคำ

- การเล่นคำ คือ การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน อาจเขียนเหมือนกันหรือไม่ก็ได้ *ตัวอย่าง*

ลางสิงแลลอดเลี้ยว

ลางสิง

แลลูกสิงลงชิง

ลูกไม้

สิงลมไล่ลมตึง

สิงโลด แลนา

แลลูกสิงลางไหล่

ลอดเลี้ยวลางสิง

การเล่นเสียง

๑. การเล่นอักษร

คือ การใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน (อาจใช้รูปพยัญชนะต่างกันหรือไม่ก็ได้) ตัวอย่าง

งามงอนงอนงามงำเงื่อน

ยามยิ้มแย้มเยื่อนแยบเย้ยหยัน

จับจิตรเจมใจจงเจ้าเจียมจันทร

กล้ากลิ่นกลิ่นกลบกล้วกลิ่นเกลี้ยงเกลา

๒. การเล่นสระ

- **การเล่นสระ** คือ การใช้คำที่มีเสียงสระเป็นเสียงเดียวกัน หรือใช้สระที่เป็นคู่สั้นยาวของกันละกัน เช่น
- ใช้ /อะ/ กับ /อา/ /อิ/ กับ /อี/
/อุ/ กับ /อู/

ตัวอย่าง

- ดูนุสรุญ   ุงสุดสู้หนุสู้ง
- หนุงสู้ดูออยู่   รูปงูทุ่หนุมูทุ

(เจ้าฟ้าพรรณมาธิเบศร์)

๓. การเล่นวรรณยุกต์

การเล่นวรรณยุกต์ คือ การใช้คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ คำที่ใช้รูปวรรณยุกต์เอก และคำที่ใช้รูปวรรณยุกต์โทชิดกัน ตัวอย่าง

ช่อดอกไม้ไม้มตรีที่โน้มน้าว

อกพีราวร้ายร้ายเขียวอ่อนแอ

นวลลอออ่อนอ่อนข้อชิดเซย

ปราชญ์ภิเปรยนี่นี่นิรมล

(ชิต บุรทัต)

การสับที่ระหว่างพยัญชนะกับสระ คำผวน

ตัวอย่าง

- สองตีนจะติดดิน   สองมือขึ้นเสมอชน
- ฝนห่าจะฝ่าहन   โหมพลังเข้าถึงโถม
- (เนาวรัตน์   พงศ์ไพบูลย์)

การถ่วงเสียง

- คือ การทำให้คำประพันธ์มีลักษณะสมดุลทางเสียง โดยการใช้คำที่ออกเสียงเหมือนกัน หรือใช้ หรือใช้คำที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกันใน ตำแหน่งของคำสุดท้าย ของแต่ละจังหวะในวรรค เดียวกัน หรือคำประพันธ์บทเดียวกันแต่ต่างวรรค เดียวกัน
- การถ่วงเสียงโดยใช้คำที่ออกเสียงเหมือนกัน เรียกว่าการถ่วงเสียงโดยการใช้คำซ้ำ
- ส่วนการถ่วงเสียงโดยใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะต้น เป็นเสียงเดียวกัน เรียกว่า การถ่วงเสียงโดยการ สร้างสัมผัส (อักษรการถ่วงเสียง

๑. การถ่วงเสียงโดยการใช้คำซ้ำ

ตัวอย่าง

น้ำเคี้ยวยุงว่าเงี้ยว   ยุงตาม
ทรายเหลือบหางยุงงาม ว่าหญ้า
ตาทรายยิงนิลวาม   ทรายเพริด
สิงว่าหว่าหวังหว่า   หว่าดินโดยตาม

(โคลงโลกนิติ)

ตัวอย่าง

ใจ**บุญบุญ**นักรู้   เร็วทำ

ใจบาปทำบาปกรรม   ง่ายแท้

ใจบุญก่อบาปล่ำ   มากยาก   จิตนา

ใจบาปทำบุญแล้   ยิ่งน้ำแสนทวี

(โคลงโลกนิติ)

ตัวอย่าง

แม้นกุศลเราสองคเยรวมสราง
ขอรวมหองอยาให้หางสเนหา
เสียงผลที่ได้ เิมบาเพ็ญมา
ขอรวมชีวารวมวางชีวาวาย

(เพลงยาวเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์)

ไวยากรณ์

คือคำที่มีความหมายเดียวกัน
หรือใกล้เคียงกัน เช่น

(น้ำ)นที วารี ชล ธาร ธารา
กระแส

(ลม) พายุ ลม วาโย พระพาย

**ข้อที่ 1) "ตุม เสียงกลองสัญญาณบอก
ให้พักเที่ยงคืน เมื่อหยุดการแสดง ลูกคู่
ของพริ้มเพราต่างชวนกันกินอาหาร"**

- ก. ใช้คำไวพจน์
- ข. ใช้คำซ้ำ
- ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
- ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อ 2 "จำเป็นต้องกระหมัดกระแหม
รักษาทรัพย์ และผลประโยชน์ที่หาได้มา
นั้น ให้เหลืออยู่กับตนด้วย" ข้อความนี้มี
ความหมายตรงกับข้อใดมากที่สุด

ก. พากเพียร

ข. ตระหนี่

ค. มัธยัสถ์

ง. รอบคอบ

**ข้อ 3) "อะไรที่ดึงามให้รีบทำเสีย อย่า
ผัดวันประกันพรุ่ง เมื่อโอกาสที่ทำได้ผ่าน
พ้นไป จะไม่มีโอกาสเช่นนั้นอีก" ข้อความนี้
ถ้ากล่าวโดยใช้สำนวนแทน ควรใช้สำนวน
ใดมากที่สุด**

ก. ตีนถีบปากกัด

ข. ได้ทีขี่แพะไล่

ค. นำขึ้นให้รีบตัก

ง. รักยาวให้มัน รักสั้นให้ต่อ

**ข้อที่ 4) "ในปีหนึ่งๆของชีวิต ถ้าเราจะสำรวจ
ตรวจสอบตัวเราเอง ก็จะพบว่ามีความทุกข์
หลายเรื่อง หลายประการเกิดขึ้นสลับซับซ้อน
ในชีวิตตลอดเวลา ถ้าเราบันทึกไว้เป็น ...
ตั้งแต่ต้นปี จน กระทั่งสิ้นปี แล้วเอามารวมเข้า
ก็จะได้ทุกข์กองใหญ่" ควรเติมคำใดลงใน
ช่องว่างจึงจะตรงความหมาย**

ก. ภาษา

ข. อักษรวิธี

ค. พยัญชนะ

ง. ลายลักษณ์อักษร

5"ในสมัยดึกดำบรรพ์นั้นนกกะปูดยังมีตาสีแดงเหมือนอย่างทุกวันนี้ สาเหตุที่นกกะปูดจะตาแดงนั้นเล่ากันว่า ..... " การใช้ภาษาดังกล่าวนี้เหมาะสมกับเรื่องประเภทใด

ก. เรื่องสั้น

ข. นิทาน

ค. นิยาย

ง. บทความ

ข้อที่ 6) การกระทำในข้อใดไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับชีวิตในปัจจุบันมากที่สุด

ก. พระสงฆ์สวดมนตร์รำกระหน่ำไป
เอน้ำซัดสาตให้อยู่ฉานฉ่า

ข. สวดมนต์จบพลันมีทันช้า
เอน้ำขามาประเคนให้พระสงฆ์

ค. บ้างสูมไฟใส่ควนกันยุงริน
ตามถิ่นบ้านนอกอยู่คอกนา

ง. แกตักน้ำร่ำรดหมดราศี
ช่วยซัดสีโชมขมมันสิ้นเป็นขาม

ข้อที่ 7 ข้อใดมีการใช้คำไวพจน์

- ก. สายัณห์ตะวันตกยาม ขณะข้ามที่ข้ามพร
เข้าภาคคนภาคอน ทิศตะวันตกก็รำไร
- ข. โนนๆแน่นะยาวกว้าง ณ ระหว่างทะเลวน
น้ำเขียวและเขียวกล กะจะดำแสงสี
- ค. น้ำค้างพระพร่างโปรย ชลไชยชะดอกใบ
สุ่มทุมช่อมใส ชีพสดเสมือนหมาย
- ง. การล่องประเวณี ณ บุตรี และภรรยา
ของชายผู้อื่นลา- มกกิจบับังควร

ข้อที่ 8) ข้อใดไม่มีคำที่หมายถึงป่า

- ก. ไก่ป่าขันแจ้วอยู่แนวไพร
เขี่ยคุ้ยขุยไฟเป็นถิ่นถิ่น
- ข. สิบวันดั้นพนมพนาว่า ชักม้าเข้าพิจิตรบุรี
- ค. ส่วนพระโพธิสัตว์ทอดพระเนตรเห็นธชัค
ขึ้นชม
- ง. เสียงชะนีเหนี่ยวไม้ให้อยู่โหยๆละห้อย
วังเวงวิเวกดัง

9) ข้อความต่อไปนี้มีการสรรคำใช้อย่างไร

**"รอนรอนอ่อนนแสงพระสุริยา ชัก
ม้าเลียบลงตรงน้ำไหล"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อ 10) ข้อความต่อไปนี้มีการสรรคำใช้อย่างไร "ตุม เสียงกลองสัญญาณบอกให้พักเที่ยงคืน เมื่อหยุดการแสดง ลูกคู่ของพรีมเพราต่างชวนกันกินอาหาร"

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้สัทพจน์

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อ 11) ข้อความต่อไปนี้มีกรสรรคำใช้อย่างไร

**"พอจวนพลบพบฝูงจิ้งจอก
น้อย วิ่งร่อยร่อยตามเขาแล้ว
เห่าหอน"**

- ก. ใช้คำไวพจน์   ข. ใช้คำซ้ำ**
ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อที่ 12) ข้อความต่อไปนี้มีการสรรคำใช้อย่างไร

**"ทั่วทิศคณานันมีชาติเกิดแต่ฟอง
ฟัก เสียงสุนอกเสนาะนัคน่าใคร
ฟัง"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อที่ 13) ข้อความต่อไปนี้มีคำสั่งใช้
อย่างไร

**"หารังเรียกคู่อยู่กับดิน หยุดกิน
ริงกรากกระต๋ากไป"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

14) ข้อความต่อไปนี้มีการสรรคำใช้อย่างไร

**"เจ็บไกลใจอาวรณ์ ร้อนรุ่มรุ่มกลุ่ม
กลางทรวง"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อ 15)

ข้อความต่อไปนี้มีการสรรคำใช้อย่างไร

**"พราหมณ์โสมนัสชื่นชมภริมย์เปรม
ปราโมทย์ จึงกล่าวว่า ซึ่งหลานรักมาช่วย
โปรดแนะแนววนาลัย"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

ข้อที่ 16) ข้อความต่อไปนี้มีกรรคำใช้อย่างไร

**"แล้วพยับกวักรैयाกอ้ายเต็กเต็ก
ลูกเล็กเล็กหลบลอบค่อยหมอบ
ก้ม"**

ก. ใช้คำไวพจน์

ข. ใช้คำซ้ำ

ค. ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

ง. ใช้คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์

17) "การกระทำอะไรที่หวังผลจากคนอื่นนั้น เรา
ต้องดู บุคคล ต้องดูสถานที่ และต้องดูเวลาให้
เหมาะสม" ข้อความนี้มีกลวิธีการเรียงเรียงคำ
อย่างไร

- ก. เรียงข้อความที่บรรจุสาระสำคัญไว้ท้ายสุด
- ข. เรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้น
ตามลำดับ
- ค. เรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคคำถามเชิง
วาทศิลป์
- ง. เรียงวลีที่มีความสำคัญเท่าๆกัน เคียงขนาน
กันไป

18) ข้อความใดเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์

- ก. ในเมืองไทยเรานั้น การขายน้ำดื่มอัดลมในกระป๋อง กำลังขยายตัวมากขึ้น และแข่งกันทุกยี่ห้อ
- ข. ขวดเบียร์และขวดนมส่วนใหญ่ไม่มีใครซื้อเสียแล้ว เพราะการ เวียนกลับมาใช้น้อยลง
- ค. ส่วนน้ำดื่มทั้งอัดลมและไม่อัดลมนั้น นอกจากกระป๋องแล้ว เวลานี้เอาบรรจุขวดพลาสติกขาย ก็มีมากด้วยกัน บางยี่ห้อซื้อ แล้วก็ซื้อเลยไม่ต้องคืนขวด
- ง. ปัญหาขยะมีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ หากทุกคนไม่ลุกมา ช่วยกันแล้วก็คงแก้ไขไม่สำเร็จ แล้วเราจะอยู่กันไปวัน ๆ ในโลก ขยะโดยไม่คิดแก้ไขกันหรือ

ข้อ 19) ตำหนวดใด ไม่ได้เล่นเสียงสัมผัส

- ก. สวยแต่รูป จวบไม่หอม
- ข. บัวไม่ให้ช้า น้ำไม่ให้ขุ่น
- ค. สวรรค์ในอก นรกในใจ
- ง. ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก

20) ข้อความต่อไปนี้ใช้ภาพพจน์ประเภทใด

**"หมุ่มดมดง่ามทำงานอย่างเงียบ
ง่าย เขียนจดหมายถึงมนุษย์
ให้หยุดอ่าน จดใจความตาม
จริงไม่ทิ้งงาน กว่าลมราน
ลายช่อยบนรอยทราย"**

ก. อุปมา   ข. อติพจน์

ค. บุคคลวัต   ง. นามนัย